region västerbotten

MISSIV
2026-10-22

Underlag inför bolagsdialog med Västerbottens museum AB

(ägs till 40% av Region Västerbotten)

Analys av Västerbottens museums verksamhet, ekonomi och framtidsutsikter

Västerbottens museum beskriver en verksamhet som har ett starkt publik- och samhällsvärde men som samtidigt står inför betydande ekonomiska och strukturella utmaningar. Den övergripande bilden är att verksamheten utvecklas positivt vad gäller besöksnivåer, uppdrag och publik verksamhet, men att den långsiktiga finansieringen inte bedöms vara tillräcklig för att upprätthålla uppdraget utan ytterligare resurstillskott.

En tydlig signal i underlaget är att ekonomin präglas av ett långvarigt gap mellan kostnadsutveckling och anslagsutveckling. Att styrelsen för första gången på länge antagit en budget med underskott illustrerar att verksamheten nått en punkt där tidigare effektiviseringar och tillfälliga lösningar inte längre är tillräckliga. Museet beskriver hur anslagen urholkats under flera år och att även om Umeå kommun beslutat om en väsentlig höjning av anslaget från 2027, bedöms detta inte vara tillräckligt för att återställa den ekonomiska balansen. Frågan om långsiktig finansiering framstår därmed som den enskilt viktigaste strategiska utmaningen.

Samtidigt visar verksamheten flera tecken på styrka. Besöksutvecklingen är positiv med fler sommarbesökare än föregående år, ökad omsättning i kaféverksamheten och rekordpublik vid midsommarfirandet på Gammlia. Detta indikerar att museet har en fortsatt stark attraktionskraft och en viktig roll som mötesplats och besöksmål. Även de publika satsningarna genom kvällsöppet, aktiviteter i Egilhallen och sommarverksamheten på Gammlia visar på ett aktivt arbete för att öka tillgängligheten och skapa mervärde för besökarna.

En annan styrka är den affärsdrivna verksamheten. Museet har vunnit flera arkeologiska och byggnadsantikvariska uppdrag, vilket bidrar till att stärka ekonomin och minska beroendet av offentliga bidrag. Särskilt den arkeologiska uppdragsverksamheten framstår som en viktig ekonomisk komponent. Samtidigt innebär detta ett visst beroende av externa uppdrag och investeringsprojekt i regionen, vilket kan skapa osäkerhet om efterfrågan förändras över tid.

Det positiva resultatet på 1,9 miljoner kronor bör analyseras med viss försiktighet. Resultatet är bättre än budget, men beror i hög grad på engångseffekter såsom återvunnen moms avseende tidigare år samt lägre fastighetskostnader. Basverksamheten redovisar fortfarande ett underskott, vilket visar att kärnverksamheten inte fullt ut finansieras inom nuvarande ekonomiska ramar. Den underliggande ekonomiska situationen är därför svagare än vad det totala resultatet ger intryck av.

Organisationen befinner sig också i en förändringsprocess. Den nya organisation som infördes hösten 2025 har ännu inte fullt ut satt sig, och museet genomför samtidigt en omfattande översyn av lokaler och arbetssätt. Detta kan ses som ett uttryck för ett aktivt förändringsarbete där målet är att skapa större effektivitet och bättre förutsättningar för framtida verksamhet. Lokalöversynen är särskilt strategiskt viktig eftersom den inte enbart handlar om kostnadseffektivisering utan också

region västerbotten

Tjänsteskrivelse
2026-10-22

om att förbättra publikmottagande, verksamhetsutveckling, tillgänglighet och bevarande av samlingarna.

Arkivfrågan framstår som en av de mest kritiska långsiktiga verksamhetsfrågorna. Museet beskriver behovet av nya arkiv som en nödvändig investering för att säkerställa både bevarande och tillgänglighet till samlingarna. Detta är inte bara en lokalfråga utan en central del av museets samhällsuppdrag. Om investeringar i arkivlösningar inte genomförs riskeras såväl kulturarvets långsiktiga bevarande som möjligheten att göra samlingarna tillgängliga för forskning och allmänhet.

På längre sikt framträder en verksamhet med god relevans och stark efterfrågan. Museet beskriver ett omfattande samarbete med kulturaktörer, föreningsliv, akademi och andra samhällsaktörer, vilket tyder på att verksamheten har en viktig funktion i det regionala kulturlivet. Ambitionerna att utveckla publika arkiv, stärka Gammlia, öka den digitala tillgängligheten och bredda det pedagogiska utbudet ligger väl i linje med moderna museers uppdrag.

Den största risken framåt är dock att utvecklingsambitionerna inte kan realiseras på grund av ekonomiska begränsningar. Museet är tydligt med att ytterligare neddragningar blir nödvändiga om anslagen inte höjs. Detta innebär att verksamheten riskerar att hamna i ett läge där resurser måste användas för att hantera grundläggande drift- och underhållsbehov istället för att utveckla utbud och tillgänglighet.

Sammanfattningsvis har Västerbottens museum en verksamhet med stark förankring, god efterfrågan och tydliga utvecklingsambitioner. Verksamheten genomför samtidigt ett betydande effektiviseringsarbete och visar förmåga att generera egna intäkter genom uppdragsverksamhet. Den avgörande framtidsfrågan är dock finansieringen. Museets största utmaning är inte bristande relevans eller besöksunderlag, utan att de ekonomiska förutsättningarna riskerar att begränsa möjligheten att fullfölja uppdraget med bibehållen kvalitet, tillgänglighet och regional närvaro. Detta gör att frågan om ökade och långsiktigt hållbara anslag framstår som central för verksamhetens fortsatta utveckling.

region västerbotten

Tjänsteskrivelse
2026-10-22

Checklista för Region Västerbotten

Dokument som efterfrågats	**Bifogas som bilaga** **(markeras med kryss)**	**Ej fastställd ännu/** **Kommentar om avvikelse**
Bolagets förutsättningar och utmaningar	**x**	
Årsredovisning och revisionsrapport 2025	x	
Uppföljning av bolagets verksamhet per augusti 2026	x	
Verksamhetsplan 2026	x	
Internkontrollplan 2026	x	
Rapport för internkontrolluppföljning	x	
Intyg/rapport eller motsvarande, där det framgår att styrelsen har prövat och intygar att den verksamhet som bedrivits inom bolaget under den period som rapporten avser har bedrivits i enlighet med fastställt kommunalt ändamål och inom ramen för de kommunala befogenheterna.	x	